

Науменко М.,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету Бориса Грінченка
m.naumenko.asp@kubg.edu.ua
ORCID iD 0000-0001-8927-4427

**ДІАГНОСТИКА РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ
КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ 6-го РОКУ ЖИТТЯ
НА КОНСТАТУВАЛЬНОМУ ЕТАПІ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Анотація. У статті представлено результати констатувального етапу експериментального дослідження рівня сформованості комунікативної компетентності дітей шостого року життя; визначено актуальність проблеми формування комунікативної компетентності дітей шостого року життя в умовах сучасних трансформацій дошкільної освіти, зумовлених впровадженням компетентнісного підходу та впливом соціокультурних і технологічних чинників на розвиток дитини. Обґрунтовано, що комунікативна компетентність постає як інтегративна якість особистості, яка охоплює мовленнєві, когнітивні та соціально-поведінкові складники й забезпечує ефективну взаємодію дитини з оточенням. На основі аналізу наукових джерел уточнено сутність і структуру означеного феномена, а також визначено ключові критерії його сформованості: мотиваційно-ціннісний, когнітивний і діяльно-поведінковий. У роботі представлено програму та методичку констатувального етапу педагогічного експерименту, що передбачала комплексне використання спостереження, опитування та ігрових діагностичних методик, які уможливають виявлення рівнів сформованості комунікативної компетентності дітей у різних видах діяльності. Емпіричне дослідження, проведене на базі закладів дошкільної освіти різних регіонів України, засвідчило, що для більшості дітей характерним є середній і нижче середнього рівні сформованості комунікативних умінь, що проявляється у фрагментарності мовленнєвої активності, труднощах підтримання діалогу та недостатній здатності до конструктивної взаємодії. Встановлено, що чинниками, які ускладнюють розвиток комунікативної компетентності, є надмірна цифровізація дитячого середовища, обмеженість безпосереднього спілкування з дорослими, а також недостатній рівень сформованості мовленнєвих навичок. Отримані результати підтверджують необхідність цілеспрямованого педагогічного впливу та впровадження ефективних освітніх технологій, зокрема проєктної діяльності, спрямованої на розвиток комунікативної компетентності дошкільників.

Ключові слова: комунікативна компетентність; діти дошкільного віку; шостий рік життя; мовленнєвий розвиток; соціалізація; педагогічний експеримент; діагностика; освітній процес; проєктна діяльність; цифровізація.

© Науменко М., 2026
© Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Вступ. У сучасних умовах трансформації системи дошкільної освіти, що зумовлена як суспільними запитами, так і переосмисленням цілей і змісту освітнього процесу, проблема формування комунікативної компетентності дітей не втрачає актуальності, оскільки саме вона постає визначальним чинником їхньої успішної соціалізації, а також подальшої інтеграції у складний і динамічний соціокуль-

турний простір. При цьому здатність дитини до ефективної мовленнєвої взаємодії, що охоплює не лише володіння мовою, а й уміння працювати з інформацією (сприймати, інтерпретувати та передавати інформацію), а також вибудовувати конструктивні міжособистісні стосунки, розглядається як необхідна передумова гармонійного особистісного розвитку. Актуальність формування комунікативної

компетентності дітей 6-го року життя в умовах сьогодення зумовлюється сукупністю соціокультурних, освітніх і технологічних чинників, які істотно впливають на характер становлення особистості в ранньому онтогенезі. Зокрема, в умовах стрімкої інформатизації суспільства та поширення цифрових форм взаємодії, що дедалі частіше витісняють безпосереднє живе спілкування, спостерігається тенденція до зниження якості мовленнєвої взаємодії дітей, що, своєю чергою, ускладнює процес формування їхніх комунікативних умінь і навичок. Водночас сучасні соціальні виклики, пов'язані з нестабільністю суспільного середовища, змінами у структурі міжособистісних відносин та зростанням психологічного навантаження на дитину, актуалізують потребу в розвитку здатності до ефективної комунікації як засобу адаптації, самовираження та налагодження конструктивної взаємодії з оточенням. За таких умов комунікативна компетентність постає не лише як освітній результат, але й як важливий ресурс психоемоційного благополуччя дитини. Крім того, оновлення змісту дошкільної освіти, що відбувається у контексті впровадження компетентнісного підходу, передбачає переорієнтацію освітнього процесу на формування ключових життєвих компетентностей, серед яких комунікативна займає провідне місце, оскільки забезпечує ефективність засвоєння соціального досвіду та подальше навчання. Саме тому виникає необхідність у пошуку нових педагогічних стратегій і технологій, які б відповідали сучасним викликам і сприяли цілісному розвитку дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В контексті окресленої проблеми важливим є аналіз сучасних наукових розвідок. Мовленнєва соціалізація сьогодні постає як процес, у межах якого формуються комунікативні вміння особистості, що визначають рівень її соціальної компетентності та водночас є складником ідентичності, оскільки мова функціонує як інтегративний механізм взаємодії в суспільстві (De León, L., & García-Sánchez, I. M., 2021).

Child-directed communication — феномен який відображає специфіку мовленнєвої взаємодії дорослого з дитиною та передбачає підвищений рівень залученості дорослого до комунікативного процесу, характеризується особливою інтонаційною виразністю, сповільненим темпом мовлення, адаптованою лексикою та підвищеною емоційною насиченістю, де визначальним чинником виступає якість комунікативного середовища, у якому перебуває дитина, адже саме воно опосередковує ефек-

тивність мовленнєвого розвитку (Schick, J., Fryns, C., Wegdell, F., Laporte, M., Zuberbühler, K., van Schaik, C. P., Townsend, S. W., & Stoll, S., 2022).

Не менш важливою у цьому контексті є роль діалогічної взаємодії в дитячому колективі: встановлено, що участь дітей віком 4-7 років у спільних обговореннях сприяє розвитку їхньої здатності до доречного та ефективного використання мовлення в різних комунікативних ситуаціях, що є важливим показником сформованості усної комунікативної компетентності (Van der Wilt, F., Bouwer, R. & Van der Veen, C., 2022; Van der Veen, de Mey та ін., 2017).

В контексті окресленої проблеми важливим є аналіз сучасних наукових розвідок. Комунікативна компетентність та особливості її формування у дітей дошкільного віку є об'єктом дослідження сучасних науковців А. Богуш, Н. Бібік, Н. Гавриш, К. Крутій, Т. Піроженко, І. Товкач та інших.

Н. Гавриш «однією із визначальних умов успішної соціалізації та розвитку дитини старшого дошкільного віку визначає її комунікативну компетентність, яка передбачає вміння успішно володіти мовою, використовувати свої навички у процесі міжособистісного спілкування а період 5–6 років дитинства — особливо важливим для розвитку комунікативних навичок і є критичним для розвитку психічних процесів, таких як: мислення, уваги, уяви та мовлення, адже дитина швидко і успішно засвоює навички спілкування з дорослими і своїми ровесниками, тому від цих факторів напряму залежить комунікативна діяльність дошкільника» (Гавриш, 2020).

А. Богуш визначення комунікативної компетентності дошкільників розглядає в контексті культури мовленнєвого спілкування (Богуш, 2000).

Т. Піроженко наголосила, що «основним завданням професійної підготовки вихователів до реалізації поставлених цілей є формування вмінь, що забезпечують становлення комунікативної складової особистості дитини як одного з основних чинників формування її соціальної зрілості» (Піроженко, 2004).

Т. Котик визначила, що «провідною функцією змісту навчання рідної мови дітей дошкільного віку є розвиток культури мовленнєвого спілкування, що відповідає загальним тенденціям розвитку суспільства й науки. Відповідно провідним компонентом змісту навчання мови виступають способи мовленнєвого спілкування, чим і зумовлюється специфічний внесок мовленнєвого розділу програми

у формування цілісної культури особистості (Котик, 2005).

На думку І. Рогальської, «суспільне середовище розвитку і виховання постає як визначальний чинник становлення особистості дитини, оскільки саме воно, за належної педагогічної організації, забезпечує їй повноцінне проживання періоду дитинства, сприяє якісному соціально-особистісному розвитку, а також створює передумови для педагогічно виваженої соціалізації, у межах якої дитина набуває свого першого досвіду комунікативної взаємодії» (Рогальська, 2009).

С. Федорова наголосила: «під час спілкування з однолітками та дорослими дошкільники розвиваються, виховуються, навчаються, засвоюють поняття, що пов'язані із соціальним життям та людини в суспільстві, відбувається становлення ціннісних орієнтирів: національна свідомість, людяність, справедливість, чуйність, гідність, за допомогою рідної мови, її колоритної інтонаційної виразності, міміки, жестів діти виявляють почуття та співпереживання до своїх друзів, рідних, довколишнього соціального середовища, а під час спілкування з однолітками та старшими людьми закладаються основи соціальної доцільної поведінки гідного громадянина демократичного суспільства» (Федорова, 2025).

У дослідженні Я. Хатіджа, В. Віндарті, Д. Ісватінінгсіх обґрунтовується, що процес прищеплення соціальних навичок у 4–6 років є визначальним чинником формування особистісних якостей дитини та становлення її здатності до ефективної соціальної взаємодії в подальшому житті. За результатами дослідження науковці з'ясували, що раннє формування цінностей емпатії, співпраці та відповідальності створює підґрунтя для гармонійного соціального розвитку дітей, сприяє вдосконаленню їхніх комунікативних умінь і забезпечує формування сприятливого соціального середовища, у зв'язку з цим підкреслюється значущість освітніх практик, які інтегрують розвиток зазначених соціальних навичок, оскільки вони забезпечують готовність дитини до успішної адаптації та конструктивної участі в суспільному житті в майбутньому (Khatijah, Windarti & Iswatiningsih, 2025).

Т. Доган, Ш. Чамурджу підкреслено, що спілкування як базова потреба людини є безперервним процесом, який забезпечує самопізнання та взаємодію з оточенням, а сім'я розглядається як провідне середовище формування комунікативної поведінки дитини; водночас наголошується на необхідності вікововідповідної

взаємодії дорослих із дитиною, що ґрунтується на розумінні її індивідуальних особливостей і передбачає визнання її активним суб'єктом спілкування (Doğan & Çamurcu, 2025).

Питання впливу цифрових технологій на розвиток комунікативних навичок висвітлено в оглядовій статті А. Місірлі, О. Фотакопулу, М. Дардану, В. Коміс. Науковці зазначили, що в сучасних умовах цифровізації дитинство відбувається в середовищі постійної взаємодії з екранними пристроями, що, з одного боку, розширює освітні можливості, а з іншого — породжує ризики для соціального розвитку та формування комунікативних навичок. Дослідження свідчать, що надмірний «екранний час» у ранньому віці може асоціюватися із затримками мовленнєвого розвитку, зниженням якості батьківсько-дитячої взаємодії та обмеженням безпосереднього соціального досвіду, хоча за умов інтерактивного та педагогічно виваженого використання цифрових технологій здатні підтримувати мовлення, співпрацю та соціальну взаємодію дітей. Встановлено, що вплив сенсорних екранів є неоднозначним і залежить від змісту діяльності, характеру взаємодії та участі дорослих, які виступають ключовими посередниками у формуванні досвіду дитини, у зв'язку з цим науковці наголошують на необхідності збалансованого, контрольованого використання цифрових технологій, орієнтованого не лише на тривалість, а й на якість взаємодії дитини з цифровим середовищем (Misirli, Fotakopoulou, Dardanou, Komis, 2025; Mustonen, R., Torppa, R., & Stolt, S., 2022).

Метою статті є висвітлення результатів констатувального етапу дослідження формування комунікативної компетентності дітей шостого року життя.

Викладення основних положень. Для досягнення мети нами було розроблено програму та сформовано методіку констатувального етапу експерименту, яка містить основні компоненти для організації діагностики (Табл. 1).

Програма експерименту та методіка проведення діагностики складена на основі аналізу:

- Державного стандарту дошкільної освіти (2021), яким визначено, що «комунікативною компетентністю є здатність дитини до спілкування з однолітками і дорослими у різних формах конструктивної взаємодії; здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про свої наміри і бажання, узгоджувати свої інтереси з іншими, домовлятися, за потреби аргументовано відстоювати свою позицію» (Базовий компонент дошкільної освіти, 2021);

ПРОГРАМА ТА МЕТОДИКА КОНСТАТУВАЛЬНОГО ЕТАПУ ЕКСПЕРИМЕНТУ

№	Компоненти програми	Зміст
1	Мета констатувального етапу	Визначити фактичний рівень сформованості комунікативної компетентності дітей шостого року життя, виявити динаміку її прояву в умовах традиційної організації освітнього процесу.
2	Завдання етапу	1. Визначити наявний рівень комунікативної компетентності у дітей. 2. Перевірити відповідність проявів комунікативних умінь критеріям і показникам дослідження. 3. Виявити специфіку комунікативної взаємодії дітей у процесі спільної діяльності.
3	Об'єкт вивчення	Діти шостого року життя в ЗДО (старша група).
4	Методи дослідження	Спостереження за діяльністю дітей у вільному та організованому спілкуванні. Опитування педагогів та батьків. Діагностичні ігрові методики (за адаптованими авторськими й науково апробованими методиками).
5	Критерії комунікативної компетентності	1. <i>Мотиваційно-ціннісний</i> — інтерес до взаємодії, бажання брати участь у спільній діяльності. 2. <i>Когнітивний</i> — уявлення про правила спілкування, володіння мовленнєвими етикетними формулами. 3. <i>Діяльнісно-поведінковий</i> — уміння слухати, відповідати, домовлятися, розв'язувати конфлікти, презентувати результати діяльності.
6	Показники за кожним критерієм	<i>Когнітивний:</i> має словниковий запас (активний і пасивний) в межах вікових норм (спілкується без примусу, дитина використовує мову як засіб комунікації з оточенням у повсякденному житті); знає різні форми звертання; вміє скласти короткі оповідання, переказувати елементарні тексти, може описати предмет або об'єкт, ситуацію з пам'яті; володіє навичками активного слухання, не перебиває співрозмовника; розуміє мовленнєві інструкції дорослого; усвідомлює можливості мовлення як інструменту для взаємодії, знає і дотримується правил ввічливої комунікації; може оцінити власні дії, дії інших відповідно до ситуацій, встановлює причинно-наслідкові зв'язки. <i>Діяльнісно-поведінковий:</i> використовує інтонаційну виразність, дикцію, темп мовлення; граматична правильність мовлення (узгоджує в часі, роді та відмінку члени речення, будує короткі висловлювання (3–5 речень); використовує етикетні формули (привітання, подяка, вибачення тощо); може організувати командну взаємодію з однолітками без допомоги дорослого; виявляє здатність аргументувати, пояснювати, узагальнювати; використовує вербальні і невербальні навички під час спілкування; застосовує різні форми звертання у комунікації з однолітками і дорослими. <i>Мотиваційно-ціннісний:</i> дитина ініціює спілкування та підтримує його, може попросити про допомогу або запропонувати її, починає, підтримує і завершує діалог; використовує спілкування для вирішення конфліктів, пропонує варіанти вирішення суперечок; виявляє інтерес до спілкування з однолітками та дорослими, позитивне ставлення до мовленнєвої взаємодії; розуміє свої емоції в процесі спілкування, може їх проявляти у відповідності до контексту діалогу, проявляє емоційну чуйність, співпереживання, розуміє емоції співрозмовника, може адекватно реагувати (вербально і невербально); може регулювати власні емоції у спілкуванні, отримує задоволення від процесу спілкування.
7	Рівні сформованості	<i>Високий рівень</i> характеризується вільним використанням дитиною мовлення у різних повсякденних ситуаціях: дитина знає і дотримується норм мовленнєвого етикету, висловлює власну думку, виявляє ініціативу до спілкування, спілкується доброзичливо, проявляє емпатію; мовлення зв'язне, виразне, граматично правильне, відповідає комунікативному завданню; дитина здатна аргументувати свою позицію, використовує мовлення для організації спільної діяльності, використовує мовлення для вирішення суперечок, проявляє інтерес до спілкування, може встановити причинно-наслідкові зв'язки. <i>Рівень вище достатнього</i> засвідчує достатню мовленнєву активність, послідовні, логічні, переважно граматично правильні висловлювання, дитина здатна підтримувати діалог, адекватно реагує на співрозмовника, проявляє елементи мовленнєвого етикету, може потребувати незначної допомоги дорослого для регуляції поведінки у спільній діяльності.

№	Компоненти програми	Зміст
7	Рівні сформованості	<i>Достатній рівень:</i> комунікація переважно ситуативна, дитина частіше відповідає, ніж ініціює розмову, мовлення містить окремі граматичні помилки, висловлювання короткі, розуміє звернене мовлення, але має труднощі у формулюванні власних думок, використання мовленнєвого етикету часткове. Рівень нижче достатнього виявляє низьку мовленнєву активність, дитина нечасто вступає у спілкування, використовує обмежений словниковий запас, мовлення уривчасте, малозв'язне, нерідко супроводжується невербальними сигналами, у спілкуванні спостерігається емоційна напруженість, невпевненість. На <i>початковому рівні</i> дитина має труднощі в розумінні зверненого мовлення, використовує короткі фрази або окремі слова, віддає перевагу жестам, не ініціює спілкування, не володіє етикетними формулами, емоційно відчужена або надмірно імпульсивна.
8	Діагностичний інструментарій	— Карта спостереження. — Ігрові ситуації, ігри та вправи для діагностики за кожним критерієм та компонентами. — Анкети для педагогів і батьків.

• Чинних освітніх програм розвитку дітей дошкільного віку, зокрема «Стежинки у Всесвіт» (2020), «Українське дошкілля» (2022), «Дитина» (2020), що дає підстави відмітити, складність та багатокомпонентну структуру комунікативної компетентності дітей шостого року життя, яка формується в умовах активної соціальної взаємодії та ускладнення різних видів діяльності, зокрема ігрової та проєктної. Її розвиток зумовлений зростанням потреби у спілкуванні з однолітками, розширенням соціального досвіду дитини та переходом до більш усвідомлених форм мовленнєвої поведінки.

• Посібника для психодіагностичного обстеження дітей раннього і дошкільного віку (Методи діагностики комунікативної сфери) «Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу» Р. Павелків, О. Цигипало (2021).

У ході експерименту було пройдено чотири етапи: перший — розробка програми експерименту та вибір діагностичного інструментарію; другий — проведення самого експерименту на базах дослідження; третій — аналіз та узагальнення результатів констатувального етапу дослідження; четвертий — визначення рівня сформованості комунікативної компетентності дітей шостого року життя.

Експеримент проводився впродовж жовтня-листопада 2025 року у 5 ЗДО України (м. Київ, Київська обл., м. Львів, м. Хмельницький). Вибірка складала: 205 дітей шостого року життя, з них контрольна група — 102 дитини, експериментальна — 103 дитини, 189 батьків, 16 вихователів.

Констатувальний етап дослідження було спрямовано на виявлення вихідного рівня сформованості комунікативної компетент-

ності дітей шостого року життя. Діагностика здійснювалася за допомогою індивідуальної карти спостереження, яка передбачала системне фіксування проявів компонентів комунікативної компетентності дітей у різних видах діяльності та взаємодії (з дорослими й однолітками), визначення проводилося за визначеними програмою критеріями та показниками, а отримані результати засвідчили загалом подібну структуру розподілу рівнів сформованості комунікативної компетентності як у контрольній (102 дитини), так і в експериментальній групі (103 дитини), що свідчить про їхню порівняльність на початку дослідження.

У контрольній групі переважає середній рівень (37,3 %), що вказує на наявність у дітей базових комунікативних умінь, проте їх недостатню гнучкість і варіативність у різних ситуаціях взаємодії. Досить значною є частка дітей із рівнем нижче середнього (27,5 %), які демонструють труднощі у встановленні контактів, підтриманні діалогу та адекватному використанні мовленнєвих засобів. Частка дітей із початковим рівнем становить 12,6 %, що свідчить про фрагментарність комунікативних умінь і потребу в цілеспрямованій педагогічній підтримці. Водночас високий рівень зафіксовано лише у 6,9 % дітей, а рівень вище середнього — у 15,7 %, що вказує на обмежену кількість дітей із достатньо сформованою комунікативною компетентністю.

В експериментальній групі найбільшу частку становлять діти із середнім рівнем (36,9 %), що підтверджує типовість цього рівня для досліджуваної вікової категорії. Показник нижче середнього рівня складає 27,2 %, а початкового рівня — 13,6 %, що свідчить про наявність значної групи дітей, які потребують спеціально

організованої роботи щодо розвитку комунікативних умінь. Частка дітей із високим рівнем становить 6,8 %, а з рівнем вище середнього — 15,5 %, що практично збігається з показниками контрольної групи.

Загалом результати констатувального етапу дозволяють зробити висновок про переважання середнього та нижче середнього рівнів сформованості комунікативної компетентності у дітей шостого року життя, що свідчить про недостатній рівень формування комунікативної компетентності у значної частини дітей і обґрунтовує необхідність впровадження спеціально розроблених педагогічних умов (зокрема, засобами проектної діяльності).

Отримані результати також узгоджуються з даними анкетування вихователів і батьків, що підсилює їхню валідність і забезпечує ширший аналіз досліджуваної проблеми. Зокрема, результати опитування вихователів контрольної та експериментальної груп засвідчили, що на запитання щодо *рівня володіння дітьми шостого року життя елементарними комунікативними навичками (уміння слухати, висловлювати власну думку, ставити запитання)* переважають відповіді нижче середнього рівня (42,1 %) та середнього рівня (26,3 %), що свідчить про наявність суттєвих труднощів у формуванні базових складників комунікативної компетентності. Серед найбільш поширених причин і труднощів, які, на думку вихователів, негативно впливають на розвиток комунікативної компетентності дітей, виокремлено: надмірну гаджетизацію (78,9 %), недостатній рівень сформованості діалогічних умінь (68,4 %), що проявляється у труднощах підтримання діалогу, формулювання та чіткого висловлення думок, а також у переважанні невербальних засобів (жестів) над мовленнєвою аргументацією й поясненням; обмежений словниковий запас (57,9 %). Також, результати анкетування батьків вихованців контрольної та експериментальної груп доповнюють отримані дані. Зокрема, встановлено, що тривалість безпосереднього

спілкування дорослих із дітьми без використання гаджетів у більшості сімей є обмеженою та становить 40–50 хвилин на день (67,7 %). Оцінюючи здатність власної дитини до спілкування з однолітками, батьки розподілили відповіді таким чином: середній рівень відзначили 35,5 % респондентів, вище середнього — 32,3 %, високий рівень — 25,8 %.

Узагальнення результатів анкетування дозволяє констатувати певну невідповідність між оцінками батьків і вихователів, що може бути зумовлено різними умовами спостереження за дитиною (домашнє та освітнє середовище), а також різним рівнем вимог до комунікативних здібностей. Водночас отримані дані підтверджують наявність об'єктивних труднощів у формуванні комунікативної компетентності дітей шостого року життя та підкреслюють актуальність цілеспрямованого педагогічного впливу.

Висновки. Результати констатувального етапу дослідження дають підстави стверджувати, що, попри наявність базових комунікативних умінь у більшості дітей шостого року життя, їх сформованість не досягає рівня, достатнього для ефективної соціальної взаємодії, що, своєю чергою, актуалізує потребу в удосконаленні змісту й технологій дошкільної освіти. Виявлене домінування середнього та нижче середнього рівнів розвитку комунікативної компетентності, а також вплив зовнішніх чинників, зокрема цифрового середовища та обмеженості живого спілкування, свідчать про необхідність системної педагогічної роботи, яка має бути спрямована на розвиток мовленнєвої активності, формування навичок діалогічної взаємодії та емоційної чутливості дітей. Перспективним убачається впровадження спеціально організованих педагогічних умов, що передбачають впровадження проектної діяльності як засобу формування комунікативної компетентності дітей шостого року життя та проведення контрольного етапу дослідження для перевірки ефективності цих умов.

ДЖЕРЕЛА

- Білан, О. І. (2022). *Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля»* (2-ге вид., зі змін. і доп.). Тернопіль: Мандрівець.
- Богуш, А. М. (2000). *Дошкільна лінгводидактика: Теорія і практика*. Запоріжжя: Просвіта.
- Гавриш, Н. В. (2020). Ровесницькі стосунки як цінність дитячої субкультури. *Регулююча дія ціннісних орієнтацій у житті дитини: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 12 листопада 2020 р.). Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України.
- Базовий компонент дошкільної освіти. (2021). Нова редакція та поради для організації освітнього процесу. *Практика управління дошкільним закладом*. URL: <https://ezavdnz.mcfcr.ua/book?bid=37876>

Беленька, Г. В., Богиніч, О. Л., Вертугіна, В. М., та ін. (2020). *Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років* (за ред. Г. В. Беленької; наук. кер. В. О. Огнев'юк). Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка.

Котик, Т. М. (2005). *Теорія і практика становлення та розвитку української дошкільної лінгводидактики* (Автореф. дис. д-ра пед. наук). Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Одеса.

Павелків, Р., & Цигипало, О. (2021). *Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу*. Київ: Центр учбової літератури.

Піроженко, Т. О. (2004). *Психологія комунікативно-мовленнєвого розвитку дитини* (Автореф. дис. д-ра психол. наук). Інститут психології імені Г. С. Костюка АПН України. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124039491>

Рогальська, І. (2009). *Теоретико-методичні засади соціалізації особистості у дошкільному дитинстві* (Дис. д-ра пед. наук). Луганський національний університет імені Т. Шевченка.

Крутії, К. Л. (Ред.). (2020). *Стежинки у Всесвіт: Комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку*. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД.

Федорова, С. О. (2025). *Формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку* (Дис. д-ра філософії). Київський столичний університет імені Бориса Грінченка.

De León, L., & García-Sánchez, I. M. (2021). Language socialisation at the intersection of the local and the global: The contested trajectories of input and communicative competence. *Annual Review of Linguistics*, 7, 421–448. URL: <https://doi.org/10.1146/annurev-linguistics-011619-030538>

Doğan, T., & Çamurcu, Ş. (2025). Communication and the importance of communication in child development. *Contemporary Issues of Communication*, 4(1), 102–111. URL: <https://doi.org/10.62425/conicom.1642225>

Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence*. New York, NY: Bantam Books.

Khatijah, Y., Windarti, W., & Iswatiningsih, D. (2025). Building early childhood social skills through learning empathy, cooperation and responsibility. *Jurnal Pendidikan Dasar Nusantara*, 10(2), 372–382. URL: <https://doi.org/10.29407/jpdn.v10i2.24435>

Misirli, A., Fotakopoulou, O., Dardanou, M., & Komis, V. (2025). The impact of touchscreen digital exposure on children's social development and communication: A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 16, 1613625. URL: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1613625>

Schick, J., Fryns, C., Wegdell, F., Laporte, M., Zuberbühler, K., van Schaik, C. P., Townsend, S. W., & Stoll, S. (2022). The function and evolution of child-directed communication. *PLoS Biology*, 20(5), e3001630. URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.3001630>

Van der Veen, C., de Mey, L., van Kruistum, C., & van Oers, B. (2017). The effect of productive classroom talk and metacommunication on young children's oral communicative competence and subject matter knowledge. *Learning and Instruction*, 48, 14–22. URL: <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2016.06.001>

Van der Wilt, F., Bouwer, R., & Van der Veen, C. (2022). Dialogic classroom talk in early childhood education: The effect on language skills and social competence. *Learning and Instruction*, 77, 101522. URL: <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2021.101522>

REFERENCES

Bilan, O. I. (2022). *Prohrama rozvytku dytyny doshkilnoho viku "Ukrainske doshkillia"* [Programme for the development of a preschool child "Ukrainian preschool education"] (2nd ed., rev.). Ternopil: Mandrivets [in Ukrainian]

Bohush, A. M. (2000). *Doshkilna linhvodydaktyka: Teoriia i praktyka* [Preschool linguodidactics: Theory and practice]. Zaporizhzhia: Prosvita [in Ukrainian]

Havrysh, N. V. (2020). Rovesnytski stosunky yak tsinnist dytiachoi subkultury [Peer relationships as a value of children's subculture]. In *Rehuliuuucha diia tsinnisnykh oriientatsii u zhytti dytyny: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* (Kyiv, November 12, 2020). Kyiv: H. S. Kostiuk Institute of Psychology of NAES of Ukraine [in Ukrainian]

Basic Component of Preschool Education. (2021). Nova redaktsiia ta porady dlia orhanizatsii osvitnoho protsesu [New edition and guidelines for organising the educational process]. *Praktyka upravlinnia doshkilnym zakladom*. URL: <https://ezavdnz.mcfir.ua/book?bid=37876> [in Ukrainian]

Bielienka, H. V., Bohinich, O. L., Vertuhina, V. M., et al. (2020). *Dytyna: Osvitnia prohrama dlia ditei vid dvokh do semy rokiv* [Child: Educational programme for children aged two to seven] (H. V. Bieliienka, Ed.; V. O. Ohneviuk, Sci. Ed.). Kyiv: Borys Grinchenko Kyiv University [in Ukrainian]

Kotyk, T. M. (2005). *Teoriia i praktyka stanovlennia ta rozvytku ukrainskoi doshkilnoi linhvodydaktyky* [Theory and practice of the formation and development of Ukrainian preschool linguodidactics] (Doctoral dissertation abstract). South Ukrainian State Pedagogical University named after K. D. Ushynsky, Odesa [in Ukrainian]

Pavelkiv, R., & Tsyhypalo, O. (2021). *Psyhodiagnostychnyi instrumentarii v umovakh doshkilnoho zakladu* [Psychodiagnostic tools in preschool settings]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian]

Pirozhenko, T. O. (2004). *Psyhohohiia komunikatyvno-movlennievoho rozvytku dytyny* [Psychology of communicative and speech development of a child] (Doctoral dissertation abstract). H. S. Kostiuk Institute of Psychology. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124039491> [in Ukrainian]

Rohalska, I. (2009). *Teoretyko-metodychni zasady sotsializatsii osobystosti u doshkilnomu dytynstvi* [Theoretical and methodological foundations of personality socialisation in preschool childhood] (Doctoral dissertation). Luhansk Taras Shevchenko National University [in Ukrainian]

Krutii, K. L. (Ed.). (2020). *Stezhynky u Vsesvit: Kompleksna osvithnia prohrama dlia ditei rannoho ta peredshkilnoho viku* [Paths to the Universe: A comprehensive educational programme for early and preschool children]. Zaporizhzhia: LIPS LTD [in Ukrainian]

Fedorova, S. O. (2025). *Formuvannia sotsialno-hromadianskoi kompetentnosti v komunikatyvnyi diialnosti ditei starshoho doshkilnoho viku* [Formation of socio-civic competence in communicative activity of senior preschool children] (PhD dissertation). Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University [in Ukrainian]

De León, L., & García-Sánchez, I. M. (2021). Language socialisation at the intersection of the local and the global: The contested trajectories of input and communicative competence. *Annual Review of Linguistics*, 7, 421–448. URL: <https://doi.org/10.1146/annurev-linguistics-011619-030538> [in English]

Doğan, T., & Çamurcu, Ş. (2025). Communication and the importance of communication in child development. *Contemporary Issues of Communication*, 4(1), 102–111. URL: <https://doi.org/10.62425/conicom.1642225> [in English]

Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence*. New York, NY: Bantam Books.

Khatijah, Y., Windarti, W., & Iswatiningsih, D. (2025). Building early childhood social skills through learning empathy, cooperation and responsibility. *Jurnal Pendidikan Dasar Nusantara*, 10(2), 372–382. URL: <https://doi.org/10.29407/jpdn.v10i2.24435> [in English]

Misirli, A., Fotakopoulou, O., Dardanou, M., & Komis, V. (2025). The impact of touchscreen digital exposure on children's social development and communication: A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 16, 1613625. URL: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1613625> [in English]

Schick, J., Fryns, C., Wegdell, F., Laporte, M., Zuberbühler, K., van Schaik, C. P., Townsend, S. W., & Stoll, S. (2022). The function and evolution of child-directed communication. *PLoS Biology*, 20(5), e3001630. URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.3001630> [in English]

Van der Veen, C., de Mey, L., van Kruistum, C., & van Oers, B. (2017). The effect of productive classroom talk and metacommunication on young children's oral communicative competence and subject matter knowledge. *Learning and Instruction*, 48, 14–22. URL: <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2016.06.001> [in English]

Van der Wilt, F., Bouwer, R., & Van der Veen, C. (2022). Dialogic classroom talk in early childhood education: The effect on language skills and social competence. *Learning and Instruction*, 77, 101522. URL: <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2021.101522> [in English]

Naumenko M.

DIAGNOSTICS OF THE LEVELS OF COMMUNICATIVE COMPETENCE FORMATION IN CHILDREN OF THE SIXTH YEAR OF LIFE AT THE ASCERTAINING STAGE OF THE STUDY

Abstract. *The article presents the results of the ascertaining stage of an experimental study into the level of communicative competence formation in children of the sixth year of life; it substantiates the relevance of the problem of developing communicative competence in children of this age under the conditions of contemporary transformations in pre-school education, which are determined by the implementation of the competence-based approach as well as by the influence of socio-cultural and technological factors on child development. It is argued that communicative competence should be regarded as an integrative personal quality encompassing speech, cognitive, and socio-behavioural components, which together ensure effective interaction between the child and their environment. Based on the analysis of scholarly sources, the essence and structure of the phenomenon under study are clarified, and the key criteria for its formation are identified, namely motivational-value, cognitive, and activity-behavioural. The paper outlines the programme and methodology of the ascertaining stage of the pedagogical experiment, which involved the integrated use of observation, surveys, and play-based diagnostic techniques enabling the identification*

of levels of communicative competence formation across different types of children's activities. The empirical study, conducted in pre-school education institutions across various regions of Ukraine, demonstrates that the majority of children exhibit medium and below-medium levels of communicative skills formation, manifested in fragmented speech activity, difficulties in maintaining dialogue, and insufficient ability for constructive interaction. It has been established that factors hindering the development of communicative competence include excessive digitalisation of the child's environment, limited direct communication with adults, and an insufficient level of speech skills development. The findings confirm the necessity of purposeful pedagogical intervention and the implementation of effective educational technologies, in particular project-based activities aimed at fostering communicative competence in pre-school children.

Keywords: *communicative competence; pre-school children; sixth year of life; speech development; socialisation; pedagogical experiment; diagnostics; educational process; project-based activity; digitalisation*

Рецензент:
Пономаренко Т.О. — проф., д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції / Received: 09.04.2026
Прийнято до друку після рецензування / Accepted: 23.04.2026
Опубліковано онлайн / Available online: 30.05.2026